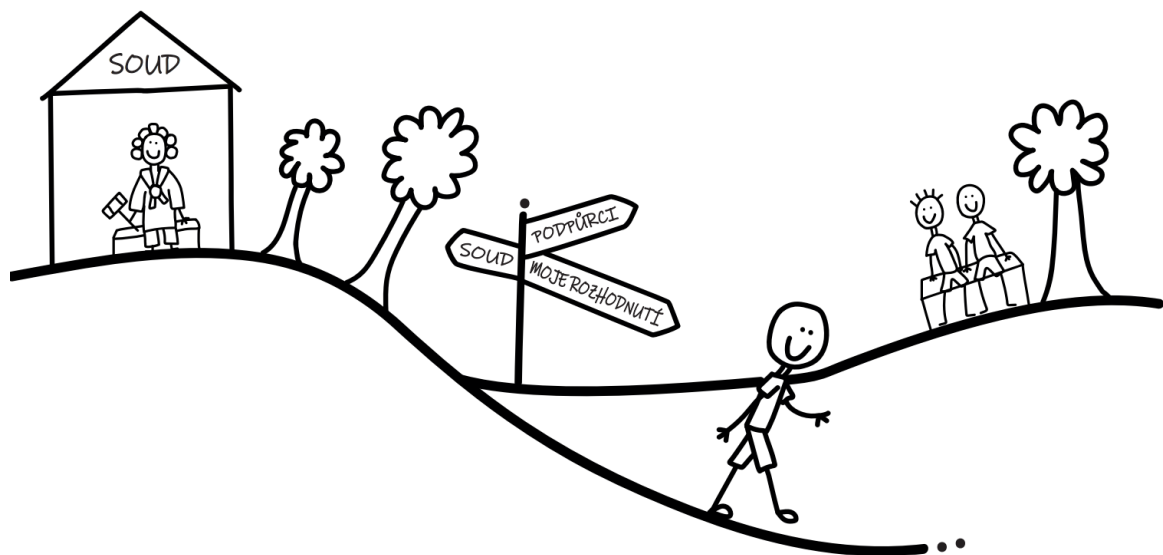

JINAK

PRŮVODCE

**hledáním cest, jak efektivně využít institut nápomoci v rozhodování
při podpoře lidí se zdravotním znevýhodněním**

Obsah

ÚVOD	3
1. Na začátku si stručně představíme, jaké druhy podpory Občanský zákoník nabízí, a co v zákoně znamená pojem „duševní porucha“	4
2. Pojdme se nyní zaměřit více na institut nápomoci v rozhodování, tak zvané podpůrcovství	5
3. Jak často soudy institut nápomoci v rozhodování využívají	8
4. Kontext (ne)využívání institutu nápomoci v rozhodování.....	9
5. Mezirezortní setkání aneb jak jsme dali hlavy dohromady.....	12
6. Jak může vypadat smlouva o podpůrcovství a co by měla obsahovat	13
7. Příklad možného obsahu smlouvy o nápomoci.....	14
8. Příklad možného obsahu smlouvy o nápomoci ve snadném čtení	17
9. Příklad z praxe PSB Ostrava aneb jak si paní Ivana plní své sny	20
10. Pro názornost vám přinášíme několik ukázek schválených usnesení o podpůrcovství	24
ZÁVĚR	27
PODĚKOVÁNÍ	31
Použitá literatura.....	32

ÚVOD

V naší organizaci JINAK, z. ú. hledáme řešení, která jsou přirozená, normální. Usilujeme o to, aby lidé, kteří jsou zdravotně znevýhodněni, žili život podle svých přání a představ, aby mohli sami rozhodovat o tom, jak bude jejich život vypadat. V praxi našich služeb podpory samostatného bydlení (PSB) a sociální rehabilitace (SR) často pracujeme s lidmi, kteří jsou omezeni ve svéprávnosti a mají opatrovníka, který je zastupuje v různém rozsahu soudem stanovených kompetencí. Velmi málo se však v praxi setkáváme s využíváním méně omezujících možností podpory, přestože by někteří lidé rozhodování o svém životě ve větším rozsahu bezpečně zvládli. Proto jsme se začali zabývat tak zvaným institutem nápomoci v rozhodování podle § 45 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Institut nápomoci v rozhodování dává lidem větší svobodu v rozhodování a současně jim umožňuje mít ve svém životě někoho (tak zvaného podpůrce), kdo jim v zásadních rozhodnutích pomůže. Hledáme odpovědi na otázky spojené s ne/využíváním institutu nápomoci a také cesty, jak podpořit člověka v rozhodování, i když kolem sebe nemá přirozenou vztahovou síť, která by ho v jeho rozhodování průběžně podporovala.

Tento průvodce vznikl v rámci projektu "Spolupráce a možnosti podpory v rozhodování jako cesta k normálnímu životu JINAK" financovaného Moravskoslezským krajem v rámci dotačního Programu realizace specifických aktivit Moravskoslezského krajského plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením na rok 2022.

V projektu jsme si na začátku definovali otázky, na které bychom rádi našli odpověď:

1. Proč se institut nápomoci v rozhodování využívá v tak malé míře a co můžeme udělat pro jeho popularizaci?
2. Kdo může zastávat roli podpůrce u lidí, kteří nemají nikoho blízkého, kdo by tuto roli vykonával? Může to být organizace – poskytovatel sociální služby, kterou využívá podporovaný člověk? Může to být organizace – poskytovatel sociální služby, kterou člověk (zájemce o podpůrcovství) ještě nevyužívá?
3. Jsou nějaké cesty, jak do problematiky podpůrcovství zapojit veřejné opatrovníky, respektive obce?
4. Jakým způsobem je možné rozvinout spolupráci se soudci při rozhodování o institutu podpůrcovství?

Pojďte tedy s námi hledat cesty, jak usnadnit podporu v rozhodování lidem, kteří to potřebují.

1. Na začátku si stručně představíme, jaké druhy podpory Občanský zákoník nabízí, a co v zákoně znamená pojem „duševní porucha“

- **Omezení svéprávnosti s opatrovníkem**

Soud může omezit svéprávnost člověka v tom rozsahu, v jakém člověk není schopen pro duševní poruchu, která není jen přechodná, právně jednat. Soud vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezuje. Pokud soud omezí člověka ve svéprávnosti, ustanoví mu opatrovníka, a to v případě, kdy nestačí jiné opatření, například dohoda o nápomoci při rozhodování nebo zastoupení členem domácnosti. Opatrovanec je pak člověk, který má opatrovníka. Opatrovník je ten, koho soud ustanovil, aby se staral o právní záležitosti jiného člověka, který se o ně nemůže postarat sám. Opatrovanec může mít jen jednoho opatrovníka. Výjimečně může mít dva, pokud se jeden stará jen o majetek (je tak zvaným opatrovníkem pro správu jmění). Z lidí blízkých opatrovanému může (nemusí) být zvolena také opatrovnická rada. Jejím úkolem je podpořit a zároveň kontrolovat činnost opatrovníka.

- **Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti**

Soud může jmenovat člověku opatrovníka, a přitom mu nemusí omezovat svéprávnost. Opatrovníkovi soud určí, v jakých oblastech má svému opatrovanci pomáhat v rozhodnutí.

- **Zastoupení členem domácnosti**

Pokud člověk potřebuje pomoci s právním jednáním, může soud využít i méně omezující opatření. Člověka může zastoupit jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky.

Zástupce dá zastoupenému na vědomí, že ho bude zastupovat, a srozumitelně mu vysvětlí povahu a následky zastoupení. Když si člověk nepřeje, aby ho někdo z jeho blízkých takto zastupoval, zastoupení nevznikne. K odmítnutí postačí schopnost projevit přání.

- **Institut nápomoci – tak zvané „podpůrcovství“**

Podpůrcovství je dalším z méně omezujících opatření. Podpůrcovství vzniká na základě smlouvy uzavřené mezi podporovaným a podpůrcem. Smyslem smlouvy o nápomoci je poskytnout podporu člověku, který má potíže při rozhodování, aby mohla být zachována plná svéprávnost a nemusel být ustanoven opatrovník. Ve smlouvě se podpůrce zavazuje, že bude se souhlasem podporovaného přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebné údaje a že mu bude nápomocen radami. Podpůrců může být i více. Podrobněji se budeme tímto opatřením zabývat níže.

- **Duševní porucha**

- Duševní onemocnění (vyskytují se také pojmy psychické poruchy, duševní nemoci, duševní choroby) představují skupinu onemocnění a poruch, které ovlivňují především lidské myšlení, prožívání nebo vztahy s okolím.
- Podle definice Americké psychologické asociace (American Psychological Association, APA) je duševní onemocnění neboli duševní porucha stav vyznačující se narušením kognitivních funkcí a/nebo emocí, abnormálním chováním, narušeným fungováním ve společnosti nebo jakoukoli kombinací výše uvedeného. Tyto poruchy nelze vysvětlit pouze působením okolního prostředí: mohou k nim přispívat i tělesné, genetické, chemické, sociální a jiné faktory.
- V JINAK, z. ú. podporujeme jak lidi s duševním onemocněním, tak lidi s mentálním znevýhodněním. Zeptali jsme se právníka, co se rozumí pojmem „duševní porucha“, se kterým pracuje občanský zákoník. Je to tak, že i lidé s mentálním znevýhodněním spadají do kategorie lidí s „duševní poruchou“? Dle právníka se výklady se různí. Dle některých autorů je v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením snaha, aby byl výklad co možná nejširší. Mentální znevýhodnění bude do něj spadat vždy. Jako výstižnější pojem se jeví sousloví „člověk s potížemi v rozhodování“.

2. Pojdme se nyní zaměřit více na institut nápomoci v rozhodování, tak zvané podpůrcovství

- **Co je to nápomoc při rozhodování (podpůrcovství)**

Podpůrcovství je jedním z mírnějších opatření, sloužící k co možná největšímu zachování samostatnosti člověka s duševní poruchou (člověka, který má sníženou způsobilost právně jednat). Nejedná o vztah zastoupení na základě plné moci, kdy zástupce jedná jménem zastoupeného. Naopak, jde se o situaci, kdy takový podporovaný člověk jedná sám, ale za přímé pomoci a přítomnosti podporovatele nebo podporovatelů (rádců). Jedná se o vztah, který je vymezený smlouvou.

- **Kdo je podporovaný**

Podporovaný je člověk, kterému duševní porucha působí obtíže v právním jednání, není však nutné ho omezovat ve svéprávnosti ani stanovit opatrovníka, který je pověřený vstupovat do jeho rozhodování. Předpokladem pro to, aby člověk mohl využít institutu nápomoci v rozhodování je jeho osobní odpovědnost a také náhled potřebu podpory v rozhodování.

- **Jak může podporovaný využít nápomoc svého podpůrce a jaké má povinnosti**

- Předpokladem pro využití institutu nápomoci v rozhodování je fakt, že podporovaný podporu chce a souhlasí s výběrem podpůrce.

- Je nezbytné, aby se podporovaný podílel na sestavení smlouvy a souhlasil s jejím obsahem.
 - Pokud si podporovaný nebude jistý ve svém rozhodování, má možnost se obrátit na svého podpůrce.
 - Pokud podporovaný hodlá právně jednat ve věcech uvedených ve smlouvě o nápomoci, měl by o tom informovat svého podpůrce.
- **Kdo je podpůrce**

Zákon osobu podpůrce nijak nedefinuje, a tak jsme se zeptali právníka na právní názor. Osobou podpůrce tedy může být fyzická i právnická osoba, která naplňuje podmínky pro poskytování podpory:

- u fyzických osob je to plná svéprávnost, u právnických osob je to právní osobnost,
- zájmy podpůrce a podporovaného nesmí být v rozporu, podpůrce neohrožuje zájmy podporovaného nevhodným ovlivňováním, ani se na jeho úkor bezdůvodně neobohacuje,
- podpůrce může být jeden, ale podporovanému může pomáhat i více podpůrců (například na každou oblast, kde podporovaný potřebuje podporu, může být jiný podpůrce).

Úkolem podpůrce je primárně podporovat člověka při rozhodování svými radami a zkušenostmi. Podpůrce se snaží pomoci podporovanému porozumět situaci a okolnostem, zmapovat možnosti a rozhodnutí, a pomoci mu rozhodnout se v souladu s osobními cíli, preferencemi a jeho životním stylem. Podpůrce se může účastnit právních jednání podporovaného a pokud jsou v písemné formě, může k nim připojit svůj podpis. Na dokument napíše, že je podpůrcem, a popíše, jakou podporu člověku poskytl. Podpůrce jenom radí a pomáhá, není opatrovníkem. Sám nevyvíjí žádnou aktivitu (nevyhledává podporovaného ani ho nepředvolává na konzultaci), vše je jen na podporovaném, na kterém záleží, jestli své právo na konzultaci uplatní nebo ne.

- **Na co si podpůrce musí dát pozor**
Podpůrce by měl znát právní rámec, své pravomoci a odpovědnost, které vyplývají zejména z Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, Občanského zákoníku, rozhodnutí soudu a uzavřené smlouvy o nápomoci.
- **Podpůrce by rozhodně neměl dělat**
 - Podporovat člověka v rozhodování a sledovat tím svůj osobní zájem (v rozporu se zájmem člověka, kterého podporuje).
 - Účastnit se jednání, i když si to podporovaný nepřeje (proti jeho vůli).
 - Řešit záležitosti člověka s dalšími osobami bez jeho vědomí.
 - Bránit člověku v jeho rozhodnutí.
 - Rozhodovat za člověka.

- **Jaké zásady by měl podpůrce při nápomoci v rozhodování respektovat**
 - Aktivně naslouchat člověku, kterého podporuje.
 - Dbát na názor podporovaného člověka.
 - Ověřovat, jestli podporovaný rozumí důsledkům a rizikům spojeným se svým rozhodnutím.
 - Hledat informace důležité pro rozhodnutí podporovaného člověka.
 - Hledat možnosti a varianty.
 - Domlouvat se s podporovaným člověkem na pravidlech podpory.
 - Aktivně podporovat člověka v prosazování jeho práv.
 - Podporovat člověka, aby svá rozhodnutí mohl uskutečnit.
 - Navrhnout a aktivně podpořit změnu podpůrce, pokud spolupráce nefunguje.
 - Uvědomovat si vlastní hranice.

- **Na co má podpůrce právo**
 - Podpůrce může podat námitku – může namítat neplatnost právního jednání podporovaného. Zjišťovali jsme, jaká je právní váha výše uvedené námítky. Právní názor je takový, že podpůrce může namítnout platnost smlouvy, pokud shledá, že si tím člověk nevědomě uškodil. Podpůrce může namítat neplatnost přímo u druhé strany smlouvy (například u bankovní instituce), ta však nemusí tuto námitku zohlednit. Pak nezbyvá, než aby se podpůrce obrátil na soud s žalobou na „neplatnost právního jednání“.
 - Podpůrce může být přítomen jednání např. na úřadě – účastník má při jednání se správním orgánem právo na konzultace s osobou, která mu podle občanského zákoníku může jako podpůrce napomáhat při rozhodování. Pokud má člověk více podpůrců, vybere si podporovaný jen jednoho z nich. Namítne-li v průběhu řízení podpůrce neplatnost právního jednání učiněného podporovaným účastníkem, správní orgán k této námitce v řízení přihlédne.
 - Podpůrce může nahlížet do spisu spolu s podporovaným.
 - Podpůrce se může účastnit i neveřejného jednání, které se týká podporovaného člověka.

- **Co podpůrce aktivně zjišťuje**
 - Vůli, preference a hodnoty podporovaného člověka, a vnímá jejich význam pro každodenní život i právní jednání.
 - Kontext rozhodování podporovaného člověka.
 - Jestli jsou respektována práva podporovaného člověka.
 - Jestli podporovaný člověk rozumí důsledkům svého rozhodnutí.
 - Jak je podporovaný člověk spokojený s výsledky svého rozhodnutí a jestli naplňuje jeho očekávání.

Výše jsme si vydefinovali vztah podporovaného a podpůrce a jak podpora může probíhat. V této souvislosti nás napadla otázka:

- **Jaký je tedy rozdíl mezi výkonem funkce podpůrce a výkonem funkce opatrovníka, který je ustanoven člověku bez omezení svéprávnosti? Není to totéž? Právní názor je následující:**
 - Narozdíl od opatrovníka nemůže podpůrce podporovaného zastupovat v právním jednání, tedy jednat jeho jménem. Opatrovník také primárně jedná spolu s člověkem nicméně v případě, že opatrovanec není schopen jednat sám nebo věc nesnese odkladu a opatrovanci hrozí újma, může opatrovník jednat sám. Podpůrce nikdy tuto pravomoc nemá, ledaže by jej podporovaný zmocnil ke konkrétnímu jednání. V tomto případě by však nejednal jako podpůrce, ale jako zmocněnec.

3. Jak často soudy institut nápomoci v rozhodování využívají

Požádali jsme spolupracujícího právníka o aktuální údaje, abychom si mohli udělat představu o tom, jaká podpůrná opatření soudy nejčastěji využívají.

- V **první tabulce** vidíme, že soudy v České republice využívají alternativy k omezení svéprávnosti jen velmi výjimečně. Nejčastěji soud omezuje svéprávnost. Druhým nejčastějším opatřením je ustanovení opatrovníka bez omezení svéprávnosti. Z celkového počtu 105 440 rozhodnutí v letech 2014–2021 činilo schválení dohody o nápomoci pouhých 0,37 %. Současně data ukazují, že tendence soudů uchylvat se k méně omezujícím opatřením nestoupá. Statistika tedy potvrzuje naši zkušenost z praxe.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	celkem
Omezení svéprávnosti	3 855	11 914	13 243	10 407	13 117	14 633	10 734	5 105	83 008
Opatrovník bez omezení svéprávnosti	956	1 641	2 975	2 844	2 279	2 211	1 761	1 802	16 469
Zastoupení členem domácnosti	364	568	406	139	164	144	143	164	2 092
Dohody o nápomoci (podpůrcovství)	25	64	66	43	48	38	55	47	386
Vrácení svéprávnosti	222	689	1 243	755	242	171	91	72	3 485

Druhá tabulka obsahuje údaje okresních soudů o rozhodování v roce 2021, a to konkrétně při schvalování smlouvy o nápomoci. Bylo osloveno 86 okresních soudů, z nichž jich na výzvu zaslání rozhodnutí zareagovalo 83. Ze zasláných dat vyplývá, že smlouva o nápomoci byla soudem schválena ve 24 případech z celkového počtu 33 podaných návrhů (to je 73 %). Z dostupných dat tedy vyplývá, že když už někdo návrh na schválení smlouvy o nápomoci k soudu podá, soud ho ve většině případů i schválí.

Druh rozhodnutí	Počet rozhodnutí	%
schválení smlouvy	24	73
zastavení řízení	5	15
zrušení/odvolání podpůrce	2	6
postoupeno	2	6

Zajímavé jsou také informace v **třetí tabulce** o tom, kdo nejčastěji vykonává roli podpůrce. Ze statistiky za rok 2021 vyplývá, že se jedná ve 46 % o rodiče a v dalších 32 % je to užší rodina podporovaného.

Kdo plní roli podpůrce (1 – 4 osoby)	Počet rozhodnutí	%
rodiče/prarodiče	12	46
sourozenci	3	12
manželé/partneři	2	8
děti/vnuci	3	12
poručníci	1	4
známí, vzdálenější příbuzní	2	8
právnícká osoba	2	8
neuveдено (fyzická osoba)	1	4

4. Kontext (ne)využívání institutu nápomoci v rozhodování

- Z výše uvedených statistik je zřejmé, že soudy rozhodují o institutu nápomoci v rozhodování v mizivém procentu. Co je příčinou:
 - lidé, o které se jedná, často ve svém okolí nemají někoho, kdo by mohl plnit roli podpůrce,
 - neexistuje jednoznačná metodika a také judikatura pro otázky spojené s tímto institutem a tím ani zkušenosti, o které by se dalo v praxi opřít,
 - chybí vydefinování odpovědnosti podpůrce,
 - neexistuje možnost, jak objektivně hodnotit a kontrolovat práci podpůrce,
 - znalecké posudky často nereflektují sociální rámec člověka.

- **Jaké jsou možnosti podpory ze strany JINAK, z. ú., jako právnické osoby**

Zákon umožňuje, aby roli podpůrce zastávala také právnická osoba. JINAK, z. ú., je právnickou osobou a tuto roli by tedy dle legislativy zastávat mohla. Toto téma jsme diskutovali v týmu JINAK a shodli jsme se na faktu, že jako právnická osoba můžeme podporovat osoby, které mají s JINAK, z. ú., uzavřenou smlouvu o využívání sociální služby:

- podpora samostatného bydlení (PSB),
- sociální rehabilitace (SR).

Podporu v oblastech vymezených smlouvou o nápomoci by mohl vykonávat pracovník některé z těchto sociálních služeb.

- **Jaké situace mohou nastat nebo již nastávají v naší praxi:**

- **Podpora v rozhodování člověka, který je klientem některé z našich sociálních služeb (PSB nebo SR)**

V praxi často nastává situace, kdy naši sociální službu PSB nebo SR využívá člověk, kterému bude soud navracet svéprávnost. Aby návrat svéprávnosti proběhl pro člověka bezpečně, je vhodné, aby na omezenou dobu ještě využil institutu podpůrcovství. Naskytá se otázka, jestli můžeme uzavřít smlouvu o nápomoci v rozhodování a podpůrcovství poskytovat v rámci poskytování sociálních služeb SR nebo PSB.

Právní názor: Tomu, aby podpůrcem byl poskytovatel sociální služby, případně jeho zaměstnanec, nic nebrání. Problematické by mohlo být případné financování této služby, které nebude spadat do kategorií dle zákona o sociálních službách a také řešení možného konfliktu zájmů – zejména pokud by podpůrce podporoval člověka při uzavírání smlouvy o sociálních službách. Tyto situace by bylo nutné interně upravit, případně oddělit (personálně, finančně).

Úvaha: Ve smlouvě o nápomoci je možné podporu v rozhodování o využití sociální služby a uzavření smlouvy o jejím využití vyčlenit tak, aby se JINAK, z. ú. nedostával do střetu zájmů. Podporu v této oblasti by vykonával někdo jiný. Jako vhodné se jeví, aby byla ve smlouvě tato situace ošetřena konkrétně (tedy byl určen jiný podpůrce pro tyto případy). Současně v rámci diskuse k tématu vzešel návrh, aby JINAK, z. ú. do budoucna zvažil zřízení nějakého interního mechanismu pro možnost, kam by se podporovaný člověk mohl obrátit v případě, že nebude spokojený s prací podpůrce (na příklad Etickou komisí).

- **Nabízí se otázka, jestli je možné, aby soud podmínil navrácení svéprávnosti využitím institutu podpůrce**

Právní názor: Teoreticky může. Nepůjde však o podmínku de iure, nicméně soud musí vždy zvažovat, zda není u člověka dostupné jiné, méně omezující opatření předtím, než přistoupí k omezení svéprávnosti. V případě, že člověk jinou podporu nemá (kromě nápomoci může mít také zástupce z řad domácnosti či opatrovníka bez omezení svéprávnosti) a hrozí mu závažná újma, může rozhodnout o omezení svéprávnosti.

- **Podpora v rozhodování člověka, který není klientem některé z našich sociálních služeb (PSB nebo SR)**

Jiná situace by mohla nastat ve chvíli, kdy člověk není klientem některé z našich sociálních služeb. Soud by vyhodnotil, že potřebuje podporu v rozhodování a doporučil mu, aby využil službu PSB nebo SR a uzavřel následně se službou (organizací) smlouvu o nápomoci v rozhodování. V situaci, že by daný člověk s návrhem souhlasil a pracovníci služby by po zmapování potřeb vyhodnotili, že daný člověk službu potřebuje, uzavřela by se s JINAK, z. ú. smlouva o poskytování sociální služby a současně smlouva o nápomoci v rozhodování. Byla by takováto praxe v souladu s legislativou?

Právní názor: U uzavření smlouvy o nápomoci zákon nepožaduje předchozí vztah (jako je tomu např. u členů opatrovnické rady nebo u zastoupení členem domácnosti). Nicméně soud musí být přesvědčen, že zájmy podpůrce neodporují zájmům podporovaného. Jinak smlouvu neschválí. Smlouva o nápomoci musí být uzavřena odděleně od smlouvy o sociálních služeb, jelikož pro jejich vznik a zánik vyžaduje jinou formu (schválení či zrušení soudem). Bylo by potřeba také vyřešit situace, kdy zanikne smlouva o nápomoci a smlouva o sociálních službách trvá, či naopak. Také není možné zrušit smlouvu o sociálních službách pouze z důvodu, že zanikla smlouva o nápomoci (je nutné dodržet zákonné důvody pro ukončení smlouvy). Ukončení smlouvy o nápomoci může navrhnout kterákoliv strana kdykoliv. Zrušení smlouvy je však účinné až po rozhodnutí soudu.

Úvaha: Ve výše uvedené situaci by navrácení svéprávnosti bylo podmíněno nutností využívat sociální službu SR nebo PSB. Tím by se zcela popřel princip dobrovolnosti a partnerství, na jejichž základě smlouva o poskytování sociální služby stojí. Dále, pokud by se člověk rozhodl už sociální službu nevyužívat, bylo by nezbytné dát k soudu návrh na zrušení smlouvy o nápomoci v rozhodování.

5. Mezirezortní setkání aneb jak jsme dali hlavy dohromady

V červnu 2022 jsme uspořádali mezirezortní setkání, na které jsme pozvali:

- soudci okresního soudu v Ostravě,
- právníka zabývajícího se právem lidí se zdravotním znevýhodněním,
- veřejné opatrovníky Městského obvodu Ostrava-Jih,
- referentku pro sociální ochranu (osoby se zdravotním postižením, senioři a pečující osoby, opatrovnictví) Krajského úřadu Moravskoslezského kraje,
- online se připojily dvě pracovnice z Portusu, z. ú., Praha, které již jako právnická osoba některé klienty služby PSB podporovaly formou uzavřené smlouvy o nápomoci v rozhodování,
- sociální pracovníky služeb SR a PSB JINAK.

Na setkání se otevřela řada otázek, námětů a podnětů, o které se s vámi nyní chceme podělit.

• Rozhodování soudů a pohled soudců

Soudci jsou zahlceni počtem podaných návrhů na omezení svéprávnosti

Pro představu je to na jeden okresní soud, kde o opatrovnictví rozhoduje 10 soudců, asi 50 nových návrhů měsíčně, to znamená 5 nových návrhů každý měsíc na jednoho soudce. Naproti tomu nápomoc v rozhodování se řešila u obou přítomných soudců za dobu osmi let jen v jednom případě. Soudy se přitom potýkají s nedostatkem soudních znalců. Od data podání návrhu rozhodnou zhruba za rok. Pokud soudy schvalují smlouvu o nápomoci v rozhodování, je to v praxi nejčastěji proto, že s takovým návrhem přichází podporovaný se svým podpůrcem.

Lidé nemají informace o možnosti využití méně omezujícího opatření.

Ze zkušeností soudců jsme se dozvěděli, že se běžně stává přesný opak toho, co by se očekávalo od rodiny nebo nejbližších. Rodina běžně navrhuje omezení svéprávnosti u svého zletilého dítěte, protože dostala informace od člověka z řad odborné veřejnosti, například lékaře, nebo sociálního pracovníka o tom, že je potřeba podat návrh na soud a nechat dotyčného omezit ve svéprávnosti a tím ho chránit. Nezřídka se také stává, že si rodina myslí, že omezení svéprávnosti vyřeší situaci, kdy člověk spáchá nějaký trestný čin, nebo se nechce podrobit léčbě či nechce užívat psychiatrem předepsané léky. Pokud se před soud dostává takový návrh podpořený ještě i znaleckým posudkem, není v časových možnostech soudce působit osvětově a vysvětlovat, že člověk s omezenou svéprávností může být trestně odpovědný a může cokoliv podepsat, může odmítnout léčbu a podobně.

Co by soudci ve své praxi potřebovali ve vztahu k institutu podpůrcovství?

Soudci uvedli, že jednoznačně vnímají prostor pro práci s veřejností, v osvětě o institutech nápomoci v rozhodování, zastoupení členem domácnosti, zastoupení opatrovníkem bez omezení svéprávnosti, a to s běžnou veřejností, ale i tou odbornou (např. osvěta praktických lékařů se jeví jako velmi potřebná, protože pro lidi jsou autoritou, které věří,

a pokud doporučí omezení svéprávnosti, vnímají toto jako jedinou správnou možnost, jak svého blízkého chránit).

- **Role obcí**

Zajímalo nás, zda mohou obce vykonávat roli podpůrce

Z praxe víme, že sociální pracovníci obcí jsou ti, kteří umí dobře podporovat lidi v rozhodování. Často zastupují obec ve výkonu opatrovnictví. Mají blízko k lidem, zároveň k zákonům, pravidlům a umí jasně vydefinovat hranice a podpořit zájmy člověka. Bylo by možné uvažovat i o této variantě? Sociální pracovnice se vyjádřily v tom smyslu, že si umí představit, že tuto roli vykonávají, ale že není zřejmé, odkud by se taková činnost financovala.

Právní názor: Rozhodně to není možné v rámci přenesené působnosti, jako je tomu u veřejného opatrovnictví. Obcím k tomu chybí zákonné zmocnění. Teoreticky by obec mohla vykonávat nápomoc v rámci samostatné působnosti. V tomto případě by vystupovala jako každá jiná právnická osoba/podpůrce – soud by jí uzavření smlouvy nemohl nařídít, nemohla by však k nápomoci využívat příspěvek na přenesenou působnost. Problematické by v tomto případě bylo tedy financování této činnosti.

- **Role metodické podpory obcí v oblasti podpůrcovství ze strany Moravskoslezského kraje**

Zástupkyně Krajského úřadu Moravskoslezského kraje uvedla, že téma podpory v rozhodování je velmi zajímavé a že ho rozhodně vnese do další diskuse s obcemi v rámci metodické podpory obcí.

6. Jak může vypadat smlouva o podpůrcovství a co by měla obsahovat

Občanský zákoník říká, že smlouvou o nápomoci se podpůrce zavazuje podporovanému, že bude s jeho souhlasem přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebné údaje a sdělení a že mu bude nápomocen radami.

Smlouva nabývá účinnosti dnem, kdy ji schválí soud. Není-li smlouva uzavřena v písemné formě, vyžaduje se, aby strany projevíly vůli uzavřít smlouvu před soudem. Soud smlouvu neschválí, odporují-li zájmy podpůrce zájmům podporovaného.

Když jsme formulovali smlouvu o nápomoci v rozhodování, napadala nás řada otázek, na které jsme nenašli v legislativě jasnou odpověď. Proto jsme požádali o názor spolupracujícího právníka:

- **Co musí smlouva obsahovat**

- Je to uvedeno velice obecně:
 - a) identifikace podpůrce/podpůrců a podporovaného,
 - b) rozsah oblastí, ve kterých bude podpůrce podporovaného podporovat (případně „všechny oblasti“), závazek podpůrce, že bude podporovaného podporovat,

c) může obsahovat také další oblasti – způsob vykonávání podpory, řešení situací, kdy je více podpůrců apod.

- **Je možné do smlouvy zakotvit ustanovení, že pokud si člověk bude svým jednáním způsobovat závažnou újmu a nebude mít náhled na situaci, i když se mu bude podpůrce snažit pomoci, tak že je možné toto oznámit soudu?**
 - Zákon to nevylučuje, takže to možné je. Podnět k opatrovnickému soudu k omezení svéprávnosti může dát kdokoliv (tedy i podpůrce).
- **Jakými principy by se měla smlouva řídit?**
 - Smlouva by měla být napsaná v jednoduché a srozumitelné podobě,
 - podporovaný člověk se musí podílet na tom, co bude jejím obsahem,
 - smlouva by měla přesně specifikovat, v jakých oblastech nebo konkrétních situacích bude podpůrce podporovanému člověku pomáhat a jak podpora bude vypadat.

7. Příklad možného obsahu smlouvy o nápomoci

Podporovaná: XXX

Narozená: xxx

Bytem: xxx

dále „paní xxx“

a

Podpůrce: JINAK, z. ú.

Sídlo: Brantice 220, 793 93

IČ: 01606085

Zastoupený: Mgr. Martinou Chlápkovou, ředitelkou

dále „JINAK“

uzavírají podle § 45 a následujících občanského zákoníku tuto smlouvu:

Smlouva o nápomoci při rozhodování a právním jednání

Článek 1

Předmět smlouvy

JINAK se zavazuje, že bude paní xxx na její požádání a s jejím souhlasem přítomen při jejích právních jednáních a nápomocen při rozhodování v oblastech, které jsou popsány v Článku 2. Pomůže jí při pochopení situace a při hledání možných řešení. JINAK paní xxx vysvětlí povahu a následky jejího jednání a jestli jsou s jednáním a rozhodnutím spojená nějaká rizika. Všechno jí vysvětlí takovým způsobem, aby tomu paní xxx porozuměla.

Článek 2

Dohodnuté oblasti nápomoci

Paní xxx se dohodla s JINAK, v jakých oblastech chce a může využívat nápomoc:

- a) právní jednání,
- b) hospodaření s penězi,
- c) vyřizování úředních záležitostí.

Článek 3

Kdo bude paní xxx pomáhat

Paní xxx bude pomáhat vždy pracovník Podpory samostatného bydlení JINAK Ostrava. Bude to asistent, sociální pracovník, koordinátor služby a pokud bude potřeba a paní xxx si to bude přát, tak i někdo další.

Článek 4

Povinnosti paní xxx a JINAK

Paní xxx a JINAK se dohodli, že pokud si paní xxx nebude vědět rady v některé z oblastí uvedených v Článku 2, tak bude ve svém zájmu informovat JINAK a domluví se na nápomoci při rozhodnutí.

Pokud si bude JINAK vědom, že by mohla nastat ze strany paní xxx potřeba nápomoci, tak jí v jejím zájmu nápomoc nabídne.

Pokud by si paní xxx způsobila opakovaně závažnou újmu svým rozhodnutím, kdy by odmítla nápomoc při tomto rozhodnutí ze strany JINAK, má JINAK povinnost říct toto soudu.

JINAK nesmí ohrozit zájmy paní xxx nevhodným ovlivňováním, ani se na úkor paní xxx bezdůvodně obohatit.

Článek 5

Ochrana paní xxx

Pokud bude paní xxx s nápomocí právně jednat v písemné formě a paní xxx s tím bude souhlasit, připojí JINAK svůj podpis a uvede, že je podpůrce a jakým způsobem paní xxx podpořil.

Pokud paní xxx provede jednání, kdy si nebyla vědoma závažnosti důsledku svého rozhodnutí, toto jednání jí způsobuje závažnou újmu a chce toto jednání napravit, namítne JINAK platnost tohoto jednání.

Při právních jednáních mezi paní xxx a JINAK nebude JINAK poskytovat nápomoc jako podpůrce, protože by byl ve střetu zájmů. Jedná se zejména o uzavření, ukončení nebo změně smlouvy o poskytování sociální služby.

Článek 6

Platnost smlouvy

Tato smlouva nabývá účinnosti dnem jejího schválení soudem.

Na návrh paní xxx nebo JINAK soud JINAK může odvolat z role podpůrce. Soud může JINAK odvolat také v případě, že JINAK závažně poruší své povinnosti podpůrce, a to i bez návrhu.

V Ostravě, dne:

.....

podporovaná

xxx

.....

podpůrce

JINAK, z. ú.

8. Příklad možného obsahu smlouvy o nápomoci ve snadném čtení

PODPOROVANÁ: XXX

NAROZENÁ: XXX

BYTEM: XXX

DÁLE „PANÍ XXX“

A

PODPŮRCE: JINAK, Z. Ú.

SÍDLO: BRANTICE 220, 793 93

IČ: 01606085

ZASTOUPENÝ: MGR. MARTINOU CHLÁPKOVOU, ŘEDITELKOU

DÁLE „JINAK“

UZAVÍRAJÍ PODLE § 45 A NÁSLEDUJÍCÍCH OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU TUTO
SMLOUVU:

SMLOUVA O NÁPOMOCI PŘI ROZHODOVÁNÍ A PRÁVNÍM JEDNÁNÍ

ČLÁNEK 1 O ČEM SMLOUVA JE

**JINAK SE ZAVAZUJE, ŽE BUDE PANÍ XXX NA JEJÍ PŘÁNÍ A S JEJÍM SOUHLASEM
POMÁHAT**

OBHAJOVAT SVÁ PRÁVA,

ROZHODOVAT SE V OBLASTECH, KTERÉ JSOU UVEDENÉ V ČLÁNKU 2,

POROZUMĚT SITUACÍM A HLEDAT JEJICH ŘEŠENÍ,

VYSVĚTLIT, CO SE STANE, KDYŽ SE PRO NĚCO ROZHODNE, A JAKÁ Z TOHO BUDOU
RIZIKA.

JINAK VŠE VYSVĚTLÍ TAK, ABY TOMU PANÍ XXX ROZUMĚLA.

ČLÁNEK 2 DOHODNUTÉ OBLASTI NÁPOMOCI

PANÍ XXX SE DOHODLA S JINAK, V JAKÝCH OBLASTECH CHCE A MŮŽE VYUŽÍVAT NÁPOMOC:

- A) OBHÁJENÍ A POSÍLENÍ SVÝCH PRÁV
- B) NAKLÁDÁNÍ S PENĚZI
- C) VYŘIZOVÁNÍ S ÚŘADY ¹

ČLÁNEK 3 KDO BUDE PANÍ XXX POMÁHAT

PANÍ XXX BUDE POMÁHAT PRACOVNÍK PODPORY SAMOSTATNÉHO BYDLENÍ JINAK OSTRAVA.

BUDE TO ASISTENT, SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK, KOORDINÁTOR SLUŽBY NEBO PODLE PŘÁNÍ PANÍ XXX NĚKDO DALŠÍ.

ČLÁNEK 4 POVINNOSTI PANÍ XXX A POVINNOSTI JINAK

PANÍ XXX A JINAK SE DOHODLI, ŽE POKUD PANÍ XXX BUDE POTŘEBOVAT POMOC V ROZHODNUTÍ PŘI OBHÁJENÍ SVÝCH PRÁV, NAKLÁDÁNÍ S PENĚZI NEBO PŘI VYŘIZOVÁNÍ S ÚŘADY, TAK O TOM ŘEKNE JINAK. JINAK JE POVINEN PANÍ XXX POMOCT V TĚCHTO VĚCECH S ROZHODNUTÍM.

POVINNOSTÍ JINAK JE NABÍZET NÁPOMOC, KDYŽ UVIDÍ, ŽE JI PANÍ XXX POTŘEBUJE.

JINAK MUSÍ ŘÍCI SOUDU, KDYŽ SI PANÍ XXX SVÝM ROZHODNUTÍM OPAKOVANĚ UŠKODÍ.

JINAK NESMÍ OVLIVŇOVAT PANÍ XXX, POKUD BY TÍM OHROŽOVAL JEJÍ ZÁJMY. JINAK SE NESMÍ NA PANÍ XXX OBOHATIT.

¹ Právník i soudce nám doporučili po shlédnutí naší praxe, abychom při uzavírání další smlouvy v budoucnu oblasti nápomoci v rozhodování specifikovali přesněji (podrobněji).

ČLÁNEK 5
OCHRANA PANÍ XXX

POKUD BUDE PANÍ XXX CHTÍT, JINAK PODEPÍŠE PÍSEMNOU PODOBU DOHODY Z JEDNÁNÍ A NAPÍŠE TAM, JAK PANÍ XXX POMOHL V ROZHODNUTÍ.

POKUD SI PANÍ XXX ZPŮSOBÍ ŠKODU SVÝM ROZHODNUTÍM A CHCE HO ZMĚNIT, JINAK NAPADNE PLATNOST JEDNÁNÍ.

JINAK NESMÍ PODPOROVAT PANÍ XXX PŘI JEDNÁNÍ MEZI JINAK A PANÍ XXX.

JSOU TO SITUACE JAKO JE UZAVŘENÍ, UKONČENÍ NEBO ZMĚNA SMLOUVY S JINAK.

ČLÁNEK 6
PLATNOST SMLOUVY

TATO SMLOUVA JE PLATNÁ ODE DNE SCHVÁLENÍ SOUDEM.

SOUK MŮŽE ODVOLAT PODPŮRCE NA NÁVRH PANÍ XXX NEBO NA NÁVRH JINAKU.

SOUK MŮŽE BEZ NÁVRHU ODVOLAT JINAK, KDYŽ PORUŠÍ POVINNOSTI PODPŮRCE.

V OSTRAVĚ, DNE:

.....
PODPOROVANÁ XXX

.....
PODPŮRCE JINAK, Z. Ú.

9. Příklad z praxe PSB Ostrava aneb jak si paní Ivana plní své sny

V roce 2020 paní Ivana využívala službu PSB zřizovanou naší organizací JINAK, z. ú. Paní Ivana usilovala o navrácení svéprávnosti, pracovníci PSB jí pomohli s podáním návrhu k soudu. Paní Ivaně byla navrácena svéprávnost a v současné době vykonává organizace JINAK, z. ú., prostřednictvím pracovníků PSB roli podpůrce paní Ivany.

- **Pojďme se podívat na příběh paní Ivany:**

Paní Ivana žila se svými rodiči, kterým v domácnosti pomáhala vzhledem k jejich vyššímu věku a zdravotnímu stavu. Chodila jim nakupovat, pomáhala doma s úklidem, dělala jim společnost. Paní Ivana byla v roce 2010 omezena ve svéprávnosti, kdy se jejím opatrovníkem stal její otec. Paní Ivana mohla samostatně nakládat s částkou 500 Kč týdně a činit právní úkony majetkové povahy, jejichž hodnota nepřevyšovala částku 2000 Kč. V roce 2014 se paní Ivana rozhodla podat návrh na vrácení svéprávnosti. V roce 2015 soud paní Ivaně navrátil svéprávnost v plném rozsahu, ale ponechal jí opatrovníka, kterým nadále zůstal otec. Jednalo se o tak zvané opatrovnictví bez omezení svéprávnosti. Opatrovník byl paní Ivanu oprávněn zastupovat při uzavírání a podepisování smluv ve finančním hospodaření, vyjma právních jednání v běžných záležitostech každodenního života. Opatrovník byl dále oprávněn v zájmu opatrovankyně činit podání a jednat s orgány státní správy a samosprávy a jednat ve věcech sociálního zabezpečení.

V roce 2019 začala paní Ivana využívat službu Podpora samostatného bydlení JINAK Ostrava (dále PSB JINAK). Stalo se tak po její hospitalizaci v psychiatrické nemocnici v Opavě. Potřebovala tehdy podporu při přechodu zpět ke svým rodičům a podporu při činnostech spojených s domácností, s hospodařením s penězi, s vyřizováním věcí na úřadech, u lékařů, s rozhodováním v běžném životě, s nalezením a udržením pracovního uplatnění a při uplatnění svých práv hlavně v oblasti kontaktu se svou dcerou, která je v pěstounské péči. Cílem paní Ivany bylo také zajistit dostatečnou péči o své rodiče, aby se do budoucna mohla osamostatnit a přestěhovat se do svého bytu, a zároveň měla někoho, na koho se může obrátit, pokud si nebude s něčím vědět rady.

Paní Ivana sepsala na začátku října 2020 s podporou služby PSB JINAK návrh na navrácení celkové svéprávnosti, nechtěla již, aby jí otec dělal opatrovníka, protože se v mnoha oblastech svého života osamostatnila a udělala velký posun. Zároveň otec jako opatrovník tuto funkci reálně nevykonával, např. neodevzdával roční vyúčtování hospodaření soudu. Paní Ivana s podporou služby PSB JINAK podala návrh k soudu 20. 10. 2020. V květnu 2021 proběhl první soud ohledně navrácení celkové svéprávnosti paní Ivany. Soudkyně se ptala paní Ivany, jak vnímá nyní svůj život, v jakých oblastech je samostatná, zjišťovala, kdo jí v čem a jak pomáhá. Paní Ivana také soudu řekla, že začala docházet do sociálně terapeutických dílen, aby získala pracovní návyky a v budoucnu si mohla najít práci.

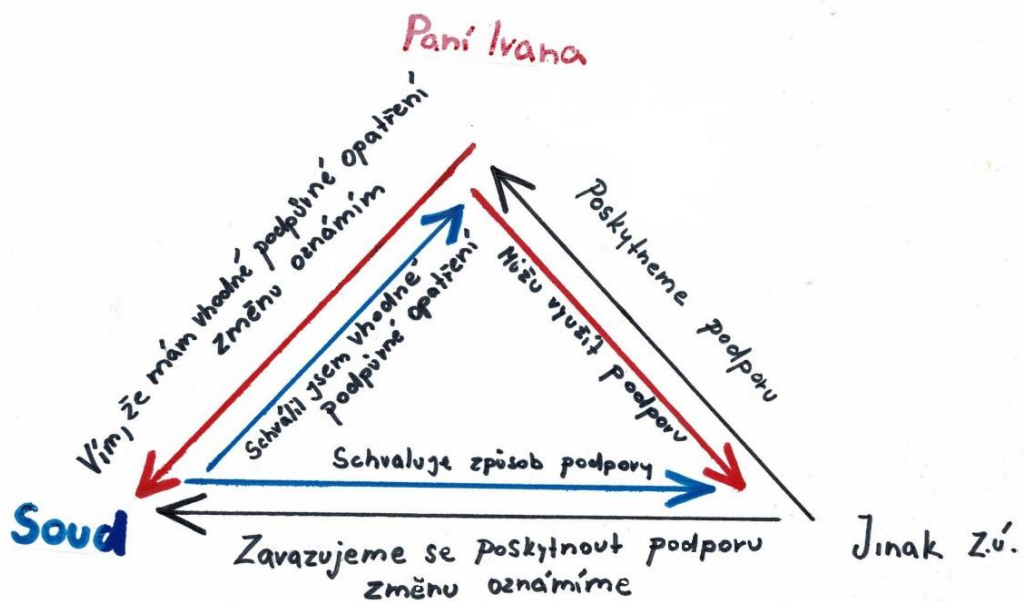
Soudkyně se poté doptala sociálního pracovníka PSB JINAK, v jakých oblastech paní Ivaně poskytuje služba podporu, jak se jí v těchto oblastech daří a jaká je intenzita

podpory. Sociální pracovník PSB JINAK vypověděl, že paní Ivana službu využívá zpravidla 2 x týdně v rozsahu vždy jedné hodiny. Služba jí pomáhá v oblastech, které jsou popsány výše.

Soudkyně se také ptala otce, jak vnímá celou situaci, kdy otec potvrdil, že paní Ivana se v mnoha věcech osamostatnila a je rád, že využívá službu PSB JINAK. Funkci opatrovníka již vykonávat není potřeba a zároveň již o to ani nestojí.

Soudkyně po všech těchto výpovědích uznala, že paní Ivana je v mnoha ohledech samostatná, ale jak sama zmínila, potřebuje mít někoho, na koho se může obrátit, když si nebude s něčím vědět rady. Soudkyně navrhla paní Ivaně, zda by nechtěla mít někoho jako podpůrce a vysvětlila jí, co to znamená. Paní Ivaně se tento návrh líbil a zeptala se, jestli by to mohl vykonávat sociální pracovník PSB JINAK. Soudkyně ještě zmínila sestru paní Ivany, ale sestra i paní Ivana tuto možnost zamítly (sestra byla účastníkem u soudu). Sociální pracovník sdělil, že on tuto funkci vykonávat nemůže a soudkyně navrhla, jestli by podpůrce nemohla dělat organizace JINAK. U soudu se všechny strany dohodly, že sociální pracovník projedná s vedením organizace JINAK, z. ú. tento návrh a následně o výsledku informuje paní Ivanu a soudkyni.

V organizaci JINAK, z. ú., jsme zvážili možnost být podpůrcem paní Ivany a rozhodli jsme se, že do toho půjdeme. Dohodli jsme se, že organizace JINAK, z. ú., ve spolupráci s paní Ivanou, navrhne obsah smlouvy o podpůrcovství a poté ji společně zašlou k soudu. Následně 14. 9. 2021 proběhl soud, který smlouvu schválil.

Jak probíhá podpora paní Ivany službou PSB JINAK v kontextu smlouvy o nápomoci v rozhodování

Paní Ivana se přestěhovala do svého bytu, který si zařídila podle svých představ. Službu PSB JINAK nadále využívá k podpoře v oblastech, které jsou uvedeny výše. V rámci podpůrcovství ji organizace JINAK, z. ú., může podporovat v oblastech právního jednání, hospodaření s penězi a vyřizování úředních záležitostí.

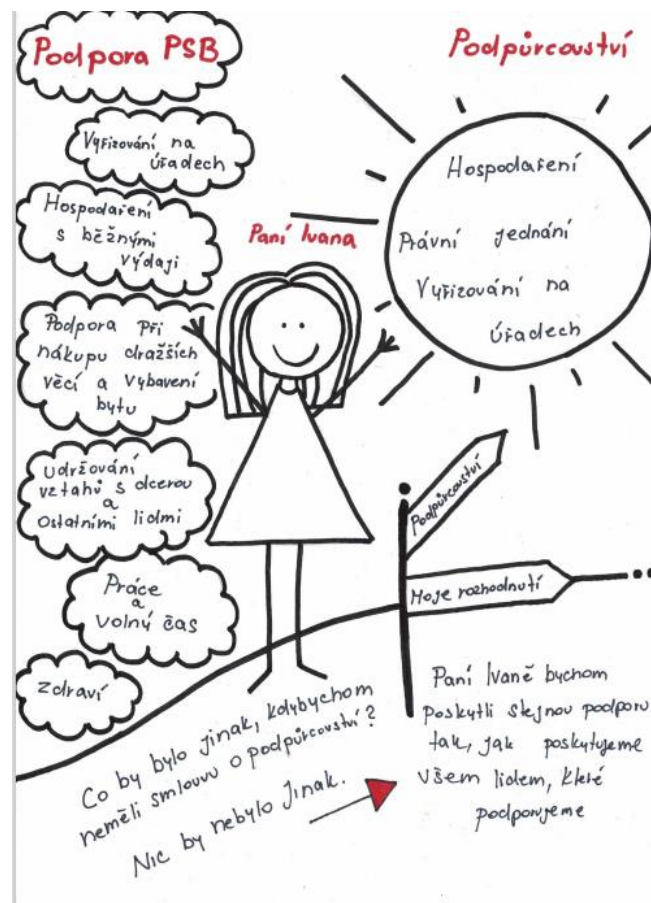
Od doby, kdy vystupujeme v životě paní Ivany v roli podpůrce, nastalo několik situací, kdy paní Ivana potřebovala větší podporu, například:

Paní Ivana se svým důchodem a příspěvkem na péči hospodaří sama. Občas nastaly situace, kdy paní Ivana neměla peníze na zaplacení služby PSB JINAK, protože peníze v den, kdy jí příspěvek na péči přišel, utratila za něco jiného. Stávalo se také, že neměla dostatek peněz na zaplacení obědů v sociálně terapeutických dílnách. Tyto neuhrazené platby s paní Ivanou pracovníci projednávali při běžných schůzkách v rámci využívání služby PSB JINAK, a hledali společně řešení. V dílnách si paní Ivana dohodla splátky na obědy a v PSB JINAK si dohodla termín, kdy službu uhradí. Pár měsíců vše hradila včas a měla dostatek peněz na vše, co potřebovala.

V létě v roce 2022 přestala paní Ivana znovu vycházet se svými penězi. První situace nastala, kdy se rozešla s přítelem, který jí občas finančně vypomáhal, když za ní přijel na pár dní na návštěvu. Poté jí přišlo vyúčtování za služby v bytě, kde měla nedoplatek. Sociální pracovník s ní řešil splátkový kalendář, který se podařilo dohodnout. Paní Ivana však první splátku i přes několikrát připomenutí sociálním pracovníkem nezaplatila, takže splátkový kalendář zanikl. Pak nastala situace, kdy paní Ivana nezaplatila nájem, protože peníze utratila za jiné věci. Neměla pak už ani peníze na zaplacení služby PSB JINAK a na zaplacení obědů v dílnách. S paní Ivanou se sociální pracovníci snažili její situaci intenzivně řešit. Bylo to ale obtížné, protože paní Ivana si dlouhou dobu myslela, že situaci zvládne sama, a nechtěla o svých penězích s pracovníky mluvit. V podpoře jsme došli do fáze, kdy sociální pracovník paní Ivaně připomněl, že má ve smlouvě se službou PSB JINAK podporu v oblasti hospodaření a také to má ukotveno ve smlouvě o podpůrcovství. Paní Ivana si byla vědoma, že podporu v této oblasti může využít. Sociální pracovník paní Ivaně nabídl více možností hospodaření, aby ji podpořil tak, aby se situace vyřešila co možná nejlépe (například na přechodnou dobu požádat o ustanovení zvláštního příjemce dávky nebo sepsání dohody o podpoře v hospodaření se službou PSB JINAK). Paní Ivana nejprve zvolila variantu zvláštního příjemce dávky, ale později navrhla, že by chtěla zkusit nejprve hospodařit se službou PSB JINAK. Paní Ivana si začala své příjmy a výdaje zapisovat a plánovat společně s pracovníky PSB JINAK. Také se sociálním pracovníkem začala řešit své dluhy. Postupně se situace stabilizovala a nyní paní Ivana hospodaří více s podporou služby a platí vše potřebné v čas. V průběhu schůzek paní Ivaně sociální pracovník řekl, že kdyby jí hrozilo, že nebude mít peníze na zaplacení nájmu a mohla by přijít o střechu nad hlavou, museli bychom jako organizace JINAK, z. ú. informovat soud, podle uzavřené společné smlouvy o podpůrcovství, aby zvážil jiný druh opatření v oblasti hospodaření s financemi.

Po ustálení situace paní Ivany nám vyvstala řada otázek:

- **Postupovali by pracovníci služby jinak, kdyby JINAK, z. ú. nebyla v roli podpůrce?**
 - V týmu PSB JINAK jsme se shodli, že i u člověka, který by byl svéprávný, bychom postupovali úplně stejně. Poskytli bychom mu dostatečnou podporu, aby se mohl samostatně rozhodnout, co je pro něj nejlepší v dané situaci. Pokud by však nešlo předejít vážné újmě člověka, podali bychom návrh na podpůrné opatření.
- **Kdybychom oslovili soud s informací, že paní Ivana s penězi nevychází a hrozí riziko ukončení nájemní smlouvy z důvodu neplacení, s tím, že paní Ivana nemá náhled na riziko, které jí hrozí, byla by to pro paní Ivanu ochrana anebo narušení vybudovaného vztahu s paní Ivanou?**
 - V týmu PSB JINAK jsme se shodli na tom, že k narušení vybudovaného vztahu s paní Ivanou by to bylo ve chvíli, kdy bychom namísto podpory v rozhodování ihned informovali soud, bez ohledu na to, jestli paní Ivana rozumí nebo nerozumí důsledkům svého jednání. Také jsme se utvrdili v tom, že naše principy PSB JINAK by v tu chvíli nebyly dodrženy. Soudu bychom dali vědět opravdu až ve chvíli, kdy bychom se v týmu shodli na tom, že je to pro člověka již velice ohrožující situace a vyčerpali jsme všechny dostupné možnosti podpory v rozhodování a současně poté, co bychom o tomto svém záměru prokazatelně a srozumitelně informovali paní Ivanu. Takto bychom postupovali u všech dalších lidí, kteří naši službu využívají a nemají podpůrce nebo opatrovníka.

10. Pro názornost vám přinášíme několik ukázek schválených usnesení o podpůrcovství

- Část usnesení Okresního soudu v Ostravě, kdy roli podpůrce vykonává syn podporovaného:

USNESENÍ

Okresní soud v Ostravě rozhodl samosoudkyní JUDr. [REDAKCE] ve věci

navrhovatele: [REDAKCE] narozený XXXX
bytem XXXXX

za účasti: [REDAKCE] narozený XXXXX
bytem XXXXX

o schválení smlouvy o nápomoci

takto:

- I. Soud **schvaluje** smlouvu o nápomoci uzavřenou dne 7. 6. 2021 mezi [REDAKCE], narozeným XXXXX jako podporovaným a [REDAKCE] narozeným [REDAKCE] jako podpůrcem.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Návrhem doručeným soudem dne 8. 6. 2021 žádal navrhovatel o schválení smlouvy o nápomoci, kterou uzavřel se svým synem. Syn s uzavřením smlouvy souhlasil.
2. **Soud v řízení provedl tyto důkazy:** smlouva o nápomoci čl. 34, zpráva Statutárního města Ostrava ze dne [REDAKCE], výpis z rejstříku trestů [REDAKCE], výpis z katastru nemovitosti pana [REDAKCE], zpráva MUDr. [REDAKCE] ze dne [REDAKCE] a účastnická výpověď navrhovatele a [REDAKCE].
3. **Po provedeném dokazování dospěl soud k následujícímu závěru o skutkovém stavu:** Navrhovatel žije sám v družstevním bytě o velikosti 3+1, v březnu 2021 zemřela jeho manželka, která mu pomáhala s vyřízením veškerých potřebných záležitostí. Navrhovatel má tři děti, jedním z nich je syn, se kterým uzavřel smlouvu o nápomoci, druhý syn žije v Brně, dcera žije také v Ostravě, další děti navrhovatele o tomto návrhu ví. Navrhovatel je zatím schopen samostatného života, je schopen si sám provádět denní nákupy, sám si připravit stravu, zajistit svou osobní hygienu.
4. Syn navrhovatele [REDAKCE] je s otcem v pravidelném telefonickém kontaktu, zhruba 1x týdně otce navštěvuje a pokud je potřeba cokoli vyřídit, pak otce k vyřízení záležitostí doprovází a poskytuje mu nápomoc již v současné době. Navrhovatel je schopen si své záležitosti řešit, je v péči praktického lékaře, který u navrhovatele diagnostikoval senilní demenci, která však k dalšímu přesnějšímu určení vyžaduje další psychiatrické, eventuálně neurologické vyšetření. Navrhovatel si sám přebírá důchod na poštu, který je ve výši zhruba 23 000 Kč měsíčně, s tímto důchodem si sám hospodáří. Nemá zřízen účet, nemá žádné dluhy, nemá navedeny služby sociální péče, zatím o nich neuvažuje. Bere pravidelné léky. Syn navrhovatele uvedl, že jeho otec má výkyvy, někdy je zcela orientován a žádnou nápomoc nepotřebuje, někdy však nápomoc potřebuje, rodina nechce navrhovatele omezovat ve svéprávnosti, považují to za zásah do jeho práv. Navrhovatel i jeho syn chtějí, aby syn navrhovatele mu mohl pomáhat při rozhodování, účastnit se jednání, které navrhovatel podstupuje a aby mu mohl oficiálně být nápomocen při rozhodování.

- Část usnesení Okresního soudu v Jičíně, kde roli podpůrce vykonává organizace “Péče o duševní zdraví, z. ú.”

USNESENÍ

(anonymizovaný opis)

Okresní soud v Jičíně rozhodl samosoudkyně Mgr. [redacted] ve věci

navrhovatele: [osobní údaje navrhovatele]

za účasti: Péče o duševní zdraví, [redacted]
[redacted]

o schválení smlouvy o nápomoci při rozhodování

takto:

- I. Soud schvaluje smlouvu o nápomoci uzavřenou dne 20.4.2021 mezi podporovaným [jméno] [příjmení], [datum narození], a podpůrcem Péče o duševní zdraví, [redacted]
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení

Odůvodnění:

Navrhovatel a podporovatel podali u zdejšího soudu návrh na schválení smlouvy o nápomoci při rozhodování, kterou uzavřeli písemně, její podstatné části jsou součástí návrhu na schválení dohody. Návrh odůvodnili tím, že mezi nimi je spolupráce již od roku 2020 v oblasti zajištění potřebné dokumentace, aby mohl pobírat podporu v nezaměstnanosti. Navrhovatel je nejistý, úzkostný. Po čase se ukázaly další potíže, navrhovatel způsobil škodu v zaměstnání a dostal se do dluhů zaviněním třetí osoby. Podporovatel s ním absolvoval několik návštěv u právníka, byla podána žaloba. Při jednání s úřady, právníkem, bankou a dalšími institucemi bývá nejistý, potřebuje podporu.

Z provedeného dokazování a shodných tvrzení účastníků vzal soud za prokázané, že navrhovatel s podpůrcem již delší skoro rok spolupracují. Ve smlouvě o nápomoci se zavázali, že bude podporovatel se souhlasem podporovaného [jméno] [příjmení] přítomen při jeho právních jednáních, poskytne mu potřebné údaje, sdělení a bude mu nápomocen radami. Tato podpora může být poskytována u všech právních jednání podporovaného, podle jeho volby včetně zdravotní a sociální. Za podpůrce bude vždy nápomoc poskytována příslušným zaměstnancem. Je zde upraven způsob jednání, pokud jej podporovaný učiní v písemné formě. V tomto případě pak podpůrce připojí svůj podpis. Smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou.

Sdělením účastníků má soud za prokázané, že navrhovatel trpí akutní stresovou poruchou, spolu s tím má mentální hendikep. Pravidelně dochází k psychiatrovi MUDr. [příjmení].

Při jednání ve věci [jméno] [příjmení] sdělil, že chce smlouvu s podpůrcem uzavřít. Byl orientovaný ohledně předmětu jednání a byl schopen jednoduše uvést, co je obsahem uzavřené smlouvy o nápomoci, s čím mu bude podpůrce pomáhat a jakým způsobem bude postupovat při uzavírání písemných smluv. Byl schopen komunikovat, jednoduše odpovídat na pokládané otázky.

- Část usnesení Okresního soudu v Ostravě, kdy roli podpůrce vykonává organizace JINAK, z. ú.

USNESENÍ

Okresní soud v Ostravě rozhodl samosoudkyně JUDr. Kateřinou Rybářovou ve věci

posuzované: **Ivana S.**, narozená XXXXX
bytem XXXXX

za účasti
stálého opatrovníka: **Jiří S.**, narozený XXXXX
bytem XXXXX

za účasti: **JINAK, z. ú.**
se sídlem Brantice 220, 793 93 Brantice, IČ: 01606085

o odvolání opatrovníka a schválení smlouvy o nápomoci

takto:

- I. Soud **schvaluje** smlouvu o nápomoci uzavřenou dne 14. 9. 2021 mezi Ivanou S., narozenou XXXXX, jako podporovanou a JINAK, z. ú., se sídlem Brantice 220, 793 93, IČ: 01606085, jako podpůrcem.
 - II. Soud **odvolává** z funkce stálého opatrovníka Jiřího S., narozeného XXXXX, který byl do funkce jmenován rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 2. 9. 2015, č. j. 0 P 1325/2010-337, 47 P a Nc 71/2014, 47 P a Nc 372/2015.
7. **Po právním posouzení věci dospěl soud k závěru**, že situace paní S. je aktuálně stabilní, jednak pokud jde o její duševní stav a dodržování předepsané léčby, jednak pokud jde o její bydlení a nakládání s finančními prostředky. Paní S. je dlouhodobě evidována u ošetřujícího psychiatra MUDr. Richarda B., léčbu dodržuje, k lékaři chodí na pravidelné kontroly, které si hlídá sama, rovněž léky si dává sama a zajišťuje sama. Přes společnost JINAK, z. ú. má zajištěno samostatné bydlení v Domě s pečovatelskou službou, toto bydlení zatím probíhá zcela podle představ paní S., je zde velmi spokojena, samostatně si provádí úhradu nákladů spojených s bydlením, samostatně si hospodáří s finančními prostředky, které jsou jí vypláceny ve formě důchodu a příspěvku na péči. Ze společnosti JINAK, z. ú. dochází 2x týdně pracovník, který pomáhá a probíhá s paní S. všechny záležitosti, které jsou potřeba, tedy nejen ty, které se týkají podpory samostatného bydlení, aktuálně je to např. spolupráce při navázání kontaktů s dcerou paní S., při řešení výše dlužného výživného u této dcery a při vyřizování příspěvku na bydlení. Paní S. je nadále v kontaktu se svým otcem, ten už ale fakticky funkci opatrovníka dlouhodobě nevykonává, paní S. má za to, že z toho důvodu dochází také k zlepšení jejich vzájemného vztahu.
8. Za dané situace proto soud ve **výroku II.** rozhodl o odvolání Jiřího S. z funkce opatrovníka paní S., a to, neboť tento svou funkci fakticky již dlouhodobě nevykonává, a to od doby, kdy byla paní S. navráčena svéprávnost, neboť od té doby si paní S. své záležitosti chce řešit samostatně a otcí, tedy dosavadnímu stálému opatrovníkovi, neposkytovala žádné informace o své osobě. Naopak v mezidobí p. S. navázala spolupráci se společností JINAK, z. ú., tuto spolupráci si velmi pochvaluje, pracovníci organizace získali důvěru paní S. a paní S. se s nimi radí o všem potřebném co potřebuje vyřídit nebo rozhodnout. Smlouva o nápomoci je založena na tom, že podpůrce nejedná přímo za účastníka, tedy podporovaného, ale jedná společně s ním, pokud ho o to podporovaný požádá. To znamená, zjistí mu potřebné informace k dané problematice, je mu nápomocen při rozhodování, upozorní ho na případná rizika. Tato smlouva je podle názoru soudu zcela v zájmu paní S., proto byla soudem schválena. Smlouva je účinná dnem, kdy je schválena soudem. Pro osobu podpůrce nejsou v občanském zákoníku stanoveny žádné speciální podmínky, to znamená, soud má za to, že tímto podpůrcem může být i právnická osoba jako je tomu v tomto případě. Ve smlouvě je určitým způsobem vymezen okruh záležitostí, na které smlouva dopadá, způsob úhrady za poskytované služby, tak, jak byl v daném případě zvolen, je podle názoru soudu také zcela v zájmu paní S., které je pro účely podpory vyplácen z úřadu práce příspěvek na péči. S ohledem na uvedené proto soud ve **výroku I.** schválil uzavřenou smlouvu o nápomoci. V daném případě schválením smlouvy o nápomoci dochází k použití jiného podpůrného opatření. To již tedy nebude poskytováno ve formě opatrovnictví, ale právě ve formě nápomoci, což se aktuálně jeví jako vhodnější forma, která je v zájmu paní S.

ZÁVĚR

Pojďme se v závěru zamyslet nad otázkami, které jsme si kladli v úvodu našeho PRŮVODCE.

1. Proč se institut nápomoci v rozhodování využívá v tak malé míře a co můžeme udělat pro jeho popularizaci?

Nízká frekvence využití nápomoci v rozhodování plyne především z faktu, že o této možnosti nejsou dostupné informace. Neví o ní běžná veřejnost, a ani odborná veřejnost (například lékaři nebo sociální pracovníci obecních úřadů) o ní často nemá dostatečné povědomí. Situaci často komplikuje fakt, že lidé, kteří by nápomoc v rozhodování mohli využít, nemají ve své přirozené vztahové síti člověka, který by roli podpůrce mohl/chtěl vykonávat. Změnu vidíme především v šíření povědomí o možnosti využití nápomoci v rozhodování, a to dobrou praxí a také organizováním osvětových akcí, které definujeme níže.

V diskusích jsme se shodli na tom, že řada pečujících roli podpůrce již neformálně vykonává. Jen k podpůrcovství nemají mandát daný schválením smlouvy o podpůrcovství, která by jim v roli podpůrce dávala více pravomocí (například možnost napadnutí platnosti právního jednání).

2. Kdo může zastávat roli podpůrce u lidí, kteří ve svém životě nemají nikoho, kdo by tuto roli vykonával? Může to být organizace – poskytovatel sociální služby, kterou využívá podporovaný člověk? Může to být organizace – poskytovatel sociální služby, kterou člověk (zájemce o podpůrcovství) ještě nevyužívá?

Roli podpůrce jsme si v JINAK, z. ú., v praxi vyzkoušeli. Dosud tuto roli zastáváme. Shodli jsme se na tom, že podporu, kterou od nás paní Ivana dostává, by dostal i jakýkoli jiný klient, který využívá naši sociální službu. Kvalitní podpora v rozhodování je totiž jedním ze základních kamenů dobré sociální práce. Nicméně uvědomili jsme si, že když vystupujeme v roli podpůrce, může vnější svět vnímat naši podporu s větší vahou a máme také více možností, jak člověka ochránit ve chvíli, kdy by mohl učinit rozhodnutí, které pro něj není dobré.

Z naší praktické zkušenosti a také z poznatků, které jsme měli možnost načerpat díky realizaci projektu, jsme došli k těmto závěrům:

JINAK, z. ú., v roli podpůrce u lidí, kteří využívají službu PSB nebo SR	JINAK, z. ú., v roli podpůrce u lidí, kteří ještě nevyužívají službu PSB nebo SR
Podpora ze strany organizace prostřednictvím sociálních služeb SR a PSB je možná a v praxi realizovatelná u lidí, kteří o tuto podporu projeví aktivní zájem	Vyhodnotili jsme, že podpora ze strany JINAK, z. ú., u lidí, kteří nevyužívají naše sociální služby není možná.
Ve smlouvě o nápomoci je nezbytné dobře vymezit oblasti podpory a jak bude podpora ze strany pracovníků sociální služby vypadat	Není možné podmiňovat navrácení svéprávnosti povinností využití sociální služby. Tato praxe by odporovala principům naší organizace.
Praktický výkon podpory v rozhodování je nedílnou součástí sociální práce uplatňované ve službách SR a PSB, to znamená, že stejnou podporu, jakou od nás dostává podporovaný člověk v kontextu smlouvy o nápomoci v rozhodování by obdržel i jiný svéprávný člověk, u kterého nezastáváme roli podpůrce	Pokud by organizace JINAK, z. ú., byla podpůrcem a podporovaný člověk by nevyužíval žádnou ze sociálních služeb (SR nebo PSB), neměli bychom jako organizace kapacitu pracovníka, který by se podpoře mohl věnovat.
V čem tedy vnímáme výhodu, že můžeme jako organizace vystupovat v roli podpůrce daného člověka: • naše podpora v roli podpůrce má pro vnější svět (úřady, bankovní instituce, mobilní operátory a podobně) větší váhu, • můžeme se účastnit jednání tam, kde to není běžné, a přímo tak podpořit daného člověka v jeho rozhodnutí, • můžeme namítat neplatnost právního jednání a účinněji tak pomoci napravit rozhodnutí, které člověk udělal a poškodil tak své zájmy, • můžeme podat podnět k soudu, pokud není naše námitka uznána. Uvědomili jsme si, že v porovnání s podpůrci z řad rodinných příslušníků máme jednu velkou výhodu, a tou je možnost diskutovat jednotlivé situace, které nastávají při podpoře v rozhodování daného člověka, v týmu pracovníků - to znamená „nejsme na to sami“.	

3. Jsou nějaké cesty, jak do problematiky podpůrcovství zapojit veřejné opatrovníky, respektive obce?

Z právního výkladu vyplývá, že obce roli podpůrce nemohou vykonávat v přenesené působnosti, jako je tomu u opatrovnictví. Musely by tuto roli zastávat v samostatné působnosti. Tato skutečnost není v legislativě nijak ošetřena a nabízí se otázka, odkud by práce sociálních pracovníků (podpůrců) byla financována. Nicméně z mezirezortního setkání vyplynuly návrhy, jak obce do této problematiky více zasvětit, a to organizováním osvětových aktivit, které popisujeme níže.

4. Jakým způsobem je možné rozvinout spolupráci se soudci při rozhodování o institutu podpůrcovství?

V průběhu realizace projektu jsme si ujasnili, že není možné, aby rozhodnutí o navrácení svéprávnosti bylo podmíněno uzavřením smlouvy o nápomoci s poskytovatelem sociální služby. Člověk by tak byl nepřímo „donucen“ uzavřít smlouvu o poskytování sociální služby a toto by odporovalo principu dobrovolnosti a partnerství, které jsou základním kamenem při dojednávání vztahu poskytovatel x klient. Nicméně u klienta, který už službu využívá, tato možnost reálná je.

Z mezirezortního setkání vyplynulo, že chybí v této oblasti osvěta u laické i odborné veřejnosti. V budoucnu je potřeba se zaměřit na zvýšení informovanosti o této problematice pořádáním cílených osvětových aktivit.

Navrhujeme realizaci těchto osvětových aktivit:

- **Semináře pro odbornou veřejnost**

Pravidelné pořádání seminářů pro odbornou veřejnost (pracovníky obcí, praktické lékaře, psychiatry, poskytovatele sociálních služeb, sociální pracovníky v nemocnicích a podobně), kde by zaznívaly informace o možnostech využití institutu nápomoci v rozhodování.

- **Kulatý stůl pro soudce**

Minimálně 1x ročně uspořádat setkání u kulatého stolu pro pracovníky soudů se zástupcem veřejného ochránce práv, se soudci, s poskytovatelem sociálních služeb nebo zástupci veřejnosti včetně podporovaných lidí, kteří již s praxí institutu nápomoci při rozhodování mají pozitivní zkušenost.

Výše uvedené dvě aktivity by mohl pořádat Krajský úřad Moravskoslezského kraje v rámci referátu pro sociální ochranu obyvatel.

Vytvoření jednoduchého materiálu o možnostech méně omezujících opatření

Pracovníci obcí, kteří se účastnili mezirezortního setkání, by ocenili možnost mít k dispozici jednoduchý materiál (leták), na němž by byly uvedeny stručné informace o tom, že není vždy

nutné člověka omezovat ve svéprávnosti, a o dalších možnostech podpory v rozhodování. Leták by byl určen primárně pro pečující osoby. Diskutovali jsme o tom, jestli by bylo možné, aby se Krajský úřad Moravskosleského kraje zapojil do vytvoření materiálu v rámci metodické podpory obcí.

Kancelář ombudsmana v minulosti vytvořila materiál, který je volně ke stažení zde:

<https://www.ochrance.cz/letaky/podpora-v-pravnim-jednani/podpora-v-pravnim-jednani.pdf>

Šíření výstupů realizovaného projektu

Zde vnímáme významnou roli naší organizace. JINAK, z. ú., která se účastní nejrůznějších platforem, kde je možné výstupy projektu prezentovat a šířit do povědomí o institutu nápomoci v rozhodování. Jsou to například pracovní skupiny komunitního plánování v obcích, kde působí, pracovní skupiny organizované na Krajském úřadě Moravskoslezského kraje, platforma JDI – Jednota pro deinstitucionalizaci, AKS - Asociace komunitních sociálních služeb a další. V budoucnu se plánujeme ve spolupráci s Veřejným ochráncem práv spolupodílet na organizaci konference zaměřené na svéprávnost a podporu v rozhodování. I zde bude prostor pro šíření osvěty a ovlivňování odborného prostředí.

Zpracovaly: Mgr. Kateřina Krčmářová, Bc. Petra Melichaříková, Mgr. Denisa Tomášková

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme Moravskoslezskému kraji za příležitost realizovat projekt zaměřený na tak palčivé téma, jako je svéprávnost lidí se zdravotním znevýhodněním a podpora v rozhodování méně omezujícími instituty, než je omezování svéprávnosti člověka.

Dále bychom chtěli poděkovat lidem, kteří se zúčastnili mezirezortního setkání za jejich ochotu přinést své cenné zkušenosti z praxe, o které jsme se mohli při zpracování PRŮVODCE dobře opřít. Jsou to tito:

- Mgr. Kamilu Hutečkovi – soudci Okresního soudu v Ostravě
- Mgr. Vladimíře Knýblové – soudkyni Okresního soudu v Ostravě
- Bc. Michaele Hrochové, DiS. – sociální pracovníci odboru sociálních věcí oddělení sociální péče Moravská Ostrava a Přívoz
- Bc. Kamile Schwarzerové, DiS. - sociální pracovníci odboru sociálních věcí oddělení sociální péče Moravská Ostrava a Přívoz
- Bc. Simona Bittnerová – sociální pracovníci odboru sociálních věcí oddělení sociální péče Moravská Ostrava a Přívoz
- Mgr. Martině Škovránové – referentce odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje pro sociální ochranu (osoby se zdravotním postižením, senioři a pečující osoby, opatrovnictví)
- Mgr. Ireně Šulcové – sociální pracovníci Portus, z. ú. Praha
- Mgr. Lucii Šiškové – vedoucí sociálních služeb Portus, z. ú. Praha

Velký dík patří Mgr. Zuzaně Durajové, zkušené odbornici v oblasti problematiky ochrany práv lidí se zdravotním znevýhodněním, která nám poskytla právní analýzu ke sporným a nejasným právním otázkám.

Poděkování patří také Mgr. Lence Gwózdźové, speciální pedagožce, která nám převedla vzor smlouvy o nápomoci v rozhodování do snadného čtení.

Díky patří i našim kolegům z PSB a SR JINAK, kteří se nejen účastnili našich setkání, ale zároveň s námi konzultovali i mimo tato setkání téma podpůrcovství, přinášeli mnoho námětů a otázek, nad kterými jsme se poté společně zamýšleli. Bez vás by to prostě nešlo :).

Použitá literatura

1. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009, 776 S. ISBN 807178303X S. 424
2. Opatrovník. *Ochránce* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce, 2020, srpen 2020 [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Letaky/Opatrovnik.pdf#:~:text=Kdo%20je%20opatrovn%C3%ADk%3F%20Opatrovn%C3%ADk%20je%20ten%2C%20koho%20soud,o%20majetek%20%28je%20tzv.%20opatrovn%C3%ADkem%20pro%20spr%C3%A1vu%20jm%C4%9Bn%C3%AD%29>
3. Národní zdravotnický informační portál [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2022 [cit. 07.10.2022]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz> ISSN 2695-0340.
4. Dobrá praxe opatrovnictví a poskytování podpory při právních úkonech a při rozhodování: Pro opatrovníky, poskytovatele sociálních služeb, podpůrce, poskytovatele neformální podpory a pro ty, kteří podporu při rozhodování využívají [online]. Praha, 2013 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/954010/manual_opatrovnictvi.pdf/048c98e3-d201-dc8d-c5d4-2ffbb66f4fcc
5. Nápomoc při rozhodování. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2014, 25.5. 2014 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1pomoc_p%C5%99i_rozhodov%C3%A1n%C3%AD?veaction=edit
6. Metodika výkonu podpůrcovství [online]. Karlovy Vary: Instand, 2015 [cit. 2022-09-01]. Dostupné z: <http://www.instand.cz/wp-content/uploads/2020/05/Methodika-v%C3%BDkonu-podp%C5%AFrcovstv%C3%AD.pdf>
7. Etické a metodologické principy poskytování podpory při rozhodování a právním jednání: Výstupy z diskuse v rámci Aliance 12 Projekt Černá & Bílá [online]. Praha: Quip, 2017 [cit. 2022-09-01]. Dostupné z: <https://www.kvalitavpraxi.cz/dokumenty/rozhodovani-s-podporou/#Podpora>
8. JOHNOVÁ, Milena, Dana KOŘÍNKOVÁ a Jan STRNAD. *Právní případy zaměřené na vrácení svéprávnosti a využití podpory při rozhodování* [online]. Praha: Quip, 2017 [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://www.kvalitavpraxi.cz/dokumenty/rozhodovani-s-podporou/>
9. KOŘÍNKOVÁ, Dana a kol. *Černá kniha: Odvrácená strana omezování svéprávnosti* [online]. Praha: Quip a Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, 2015 [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/19478451-Cerna-kniha-odvracena-strana-omezovani-svepravnosti-autorsky-tym-dana-korinkova.html>
10. ČEBIŠOVÁ, Radka, Rela CHÁBOVÁ, Milena JOHNOVÁ, Dana KOŘÍNKOVÁ a Veronika ŠKOPOVÁ. *Dobrá praxe opatrovnictví: A poskytování podpory při právních úkonech a při rozhodování* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 [cit. 2022-07-28].

Dostupné z: <https://www.kvalitavpraxi.cz/dokumenty1/podporovane-rozhodovani/materialy-k-tematu-rozhodovani-s-podporou/dobra-praxe-opatrovnictvi-a-poskytovani-podpory-pri-pravnich-ukonech-a-pri-rozhodovani>

12. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, v platném znění

13. Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, v platném znění

14. Zákon č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách, v platném znění

15. Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, v platném znění